

Gènere i societat

Unitat 1 Sexe i gènere

Existeix una tendència a confondre els conceptes de sexe i gènere. **Brullet**¹ (1996) ens dóna la següent definició: " La paraula sexe fa referència a les característiques determinades biològicament que ens fan mascles i femelles, individus diferenciats pels nostres atributs sexuals. Aquesta diferència sexual en l'espècie humana és absolutament necessària per a la reproducció biològica de l'espècie". Per gènere s'entén "La construcció psicològica, social i cultural de les característiques considerades femenines o masculines que, habitualment, s'adjudiquen a mascles i femelles respectivament".

El gènere és la categoria corresponent a l'ordre sociocultural configurat sobre la base de la sexualitat. Sheyla Benhabib matisa el concepte anterior insistint en el fet que la mateixa diferència biològica és ja construïda **socialment**².

"Per (gènere) entenc la construcció diferencial dels éssers humans en tipus femenins i masculins. El gènere és una categoria relacional que busca explicar una construcció d'un tipus de diferència entre els éssers humans. Les teories feministes, ja siguin psicoanalítiques, postmodernes, liberals o crítiques coincideixen en el supòsit en què la constitució de les diferències de gènere és un procés històric i social, i en què el gènere no és un fet natural. Encara més... es necessari qüestionar l'oposició mateixa entre sexe i gènere. La diferència sexual no és merament un fet anatòmic, doncs la construcció i la interpretació de la diferència anatòmica és ella mateixa un procés històric i social. Que el baró i la femella de l'espècie difereixen és un fet, però és un fet també construït socialment. La identitat sexual és un aspecte de la identitat de gènere. El sexe i el gènere no es relacionen entre si com ho fan la naturalesa i la cultura doncs la sexualitat mateixa és una diferència construïda culturalment" Benhabib, 1992: 52).

Això vol dir que cada home i cada dona sintetitzen i concreten en l'experiència de les seves pròpies vides el procés sociocultural i històric que els fa, precisament, ser home o dona subjectes de la seva pròpia societat i ubicats en una cultura, en les tradicions religioses o filosòfiques del seu grup familiar, en la seva generació i que es desenvolupen en les circumstàncies i en els processos històrics de cada moment. Desenvolupar una teoria de gènere implica valorar:

- Les activitats i les creacions del subjecte (siguin homes o dones).
- La intel·lectualitat, l'afectivitat, els llenguatges, les concepcions, els valors, el imaginari i les fantasies, el desig del subjecte, la subjectivitat.
- La identitat, la percepció del si, de la seva corporalitat, de les seves accions, del seu sentit de pertinença, de semblança i de diferència, del sentit del JO.
- Els béns del subjecte. materials i simbòlics, els espais vitals i el seu lloc en el món.
- El poder del subjecte vist com la capacitat de viure, la relació amb els altres, la posició jeràrquica, el prestigi, l'estatus, la condició política, les relacions de poder i les oportunitats.

¹ En Brullet, C. "Roles e identidades de género: una construcción social" en García de León, M. A. García de Cortázar, M. Ortega, F. Sociología de las mujeres españolas, ed. Complutense, Madrid, págs. 273-308.

² Es fa evident en totes les construccions lingüístiques que eludeixen única i exclusivament a la part dels genitals.

- El sentit de la vida i els límits del subjecte.

La construcció social o millor sociocultural del gènere suposa que hi hagi assignacions de gènere; és a dir cada persona aprèn a ser home o a ser dona de diverses maneres i per diferents persones, institucions i medis i internalitza en graus diferents el mandat de la societat. Aquest aprenentatge desenvolupa durant els processos de socialització. L'experiència internalitzada va configurant la subjectivitat, el psiquisme, en definitiva, la identitat de gènere que fa que ens sentim, percebem i ens identifiquem com a persones bàsicament femenines o persones bàsicament masculines en relació al que la societat entén per masculinitat o feminitat.

La identitat es fa, especialment, visible, a través de l'aprenentatge dels rols de gènere, és a dir a través d'aquells comportaments pels quals l'individu es comporta segons el model preestablert respecte al que la societat considera el que es ser home o ser dona. Durant molts anys qualsevol desviació del model normatiu ha estat penalitzada, estigmatitzant les persones que han mostrat aquest **comportament**³.

Ens podem preguntar fins a quin punt, la categoria de gènere es adequada per analitzar i comprendre la condició femenina i la situació de les dones i ho és també per analitzar la condició masculina i la situació vital dels homes. No obstant, socialment, ser home o dona no significa tenir les mateixes atribucions en quan a poder, privilegis, prestigi i recursos. La divisió del món en espais públics i espais privats d'acord amb una primigènia **divisió sexual del treball**⁴ produeix diferències en la participació dels homes i les dones en les activitats socials que es desenvolupen en ambdós espais. Justament, aquesta divisió és la causa de la segregació sexual de les dones i dels homes en les relacions d'intercanvi (treball) dels quals és la segregació sexual de les dones i els homes en les relacions d'intercanvi (en el treball) i de convivència (en la llar).

Tornem al concepte de divisió sexual del treball. A aquest concepte es deriva de la definició de l'existència de dos grans àmbits en la societat: el de la producció que té com a finalitat la producció de béns i serveis, es desenvolupa fora de la llar i es realitza a canvi d'un salari i el de la reproducció que té com a objectiu el manteniment biològic i emocional de l'espècie, es desenvolupa a la llar i no és remunerat. Tradicionalment l'home ha desenvolupat el treball de la producció i la dona el de la reproducció. Aquesta especialització dels gèneres en els diferents àmbits de la producció i de la reproducció té les seves conseqüències a nivell familiar i produeix una distribució desigual o asimètrica dels treballs destinats al manteniment de la família o del grup, al mateix temps que, es converteix en el principal obstacle per a la integració de la dona en l'àmbit públic o de la producció. Així, podem afirmar que la família és el principal instrument de la reproducció de la **divisió sexual del treball**⁵.

³ Sembla que en l'actualitat aquesta tendència s'hagi suavitzat i existeixi una certa tolerància social davant del que es pot considerar com a identitats de gènere més flexible. La prova d'això la tenim en l'acceptació dels matrimonis homosexuals i les conseqüències derivades d'aquestes.

⁴ Històricament, aquests dos àmbits de l'activitat humana, absolutament necessaris per a la nostra supervivència, han estat ocupats de forma sexuada: els homes s'han dedicat a la producció de béns; les dones s'han dedicat a la reproducció de la persona humana en un sentit ampli. Segons Brullet, aquesta segregació sexual del treball humà ha persistit fins a tal punt en la societat moderna occidental, que s'ha arribat a justificar en base a la diferenciació física i sexual de les dones i dels homes. Brullet, C. Open. Cit. Pàg. 293.

⁵ Durant molts anys aquesta divisió es considerà normal i positiva perquè, en teoria, permetia una optimització tant de les funcions familiars més importants i necessàries com de les funcions laborals. Els

L'organització social basada en el gènere dóna lloc a una nova dimensió de la desigualtat. I hem d'advertir, com molt bé ens indica Fernández Enguita, que la categoria de gènere és una categoria de caràcter adscrit; és a dir, que, a diferència d'altres categories com la classe social o fins i tot de la **religió**⁶, no podem fugir d'ell encara que ens ho proposem i per aquesta mateixa raó, aquestes categories resulten ser molt més sagnants perquè, sovint es tradueixen en desiguals oportunitats de vida o afecten de manera especial la dignitat personal.

Les polítiques locals de suport a les famílies. (Cristina Brullet) PDF

Brullet, C. (2012) *Les polítiques locals de suport a les famílies*. UNICEF. Barcelona.

University of California Television (UCTV). (2008). *Conversations with History: Seyla Benhabib*. Recuperat 16 desembre 2014, des de https://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=nfQqPdcAG60

rols masculins i femenins es consideren complementaris i funcionals al sistema. Aquest model, legítima la divisió sexual del treball i oculta les limitacions i perjudicis que aquesta divisió suposava per a les dones.

⁶ Volem dir que podem tenir la possibilitat de canviar de classe, serà suficient que apliquem un important esforç o adquirim un bon nivell d'estudis; fins i tot podem canviar de religió, alguns s'han passat del cristianisme al budisme, d'altres a l'islam, o, simplement, d'altres han deixat de creure en cap religió.